

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА РОСТОВСЬКОГО

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИВЧЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ ДИСЦИПЛІНИ
«КОМП'ЮТЕРНЕ АРАНЖУВАННЯ
ХОРОВИХ ТВОРІВ»**

освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 025 Музичне мистецтво
галузі знань 02 Культура і мистецтво

форма навчання: *денна / заочна*

Укладач:

Т. В. Раструба

УДК 378.147.091.3:78.087.68:004](072.8)

М54

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М. Гоголя)
Протокол № 14 від 30.06.2020 р.

Рецензенти:

Кравцова Н. Є. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського;

Дворник Ю. Ф. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інструментально-виконавської підготовки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Раструба Т. В.

М54 Методичні рекомендації до вивчення та організації самостійної роботи студентів дисципліни «Комп'ютерне аранжування хорових творів» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво». Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 37 с.

Методичні рекомендації укладено відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво». В них відображено основний зміст дисципліни й подано вказівки щодо вивчення кожної теми та запропоновано деякі форми і методи організації самостійної роботи студентів, які можна адаптувати до особливостей навчального процесу в закладі вищої освіти з метою оптимізації навчання та підготовки висококваліфікованих фахівців.

Впровадження методичних рекомендацій в навчальний процес сприятиме оновленню змісту навчання, набуттю фахових компетентностей та адресовано студентам, які отримують кваліфікацію: Викладач початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (викладач хорових дисциплін). Артист (хору, хорового колективу).

УДК 378.147.091.3:78.087.68:004](072.8)

© Т. В. Раструба,
укладання 2020
© НДУ ім. М. Гоголя, 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ I. МЕТА, ЗАВДАННЯ, КОМПЕТЕНТНОСТІ, ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
РОЗДІЛ II. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ.....	7
РОЗДІЛ III. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	11
РОЗДІЛ IV. ФОРМИ І МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	22
РОЗДІЛ V. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ.....	25
РОЗДІЛ VI. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК МУЗИЧНИХ ТВОРІВ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	27
РОЗДІЛ VII. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	30
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДРУКОВАНИХ ТА ЕЛЕКТРОННИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЙНОГО ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	34

ПЕРЕДМОВА

Курс «Комп'ютерне аранжування хорових творів» є необхідним для підготовки фахівців, які отримують кваліфікацію: Викладач початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (викладач хорових дисциплін). Артист (хору, хорового колективу), оскільки сприяє вирішенню ключових завдань:

- формування у студентів установки на збагачення спеціального тезаурусу, що може досягатися за рахунок чіткого визначення системи понять у сфері хорового письма та аранжування вокально-хорових творів;
- створення умов реалізації отриманих знань в професійній діяльності педагога-хормейстера;
- емоційно-оцінного характеру викладення матеріалу, що розкриває особистісну професійну позицію студентів, які засвоюють дану дисципліну.

Основними видами роботи по оволодінню курсом «Комп'ютерне аранжування хорових творів» є лабораторні та індивідуальні заняття, самостійна робота студентів, для продуктивної організації яких і призначені дані методичні рекомендації.

У поданих рекомендаціях висвітлено основний зміст тем, які складають обсяг навчального матеріалу, передбаченого навчальним планом та програмою курсу. Кожна тема містить лаконічний виклад основних правил, вимог, способів, умов, яких необхідно дотримуватись для успішного перекладу твору на той чи інший склад хору, а також індивідуальні творчі завдання для практичного виконання.

Використання студентами цього матеріалу допоможе їм ґрунтовно засвоїти теоретичні основи хорового аранжування засобами мультимедіа, сформувати міцні навички перекладу хорових творів, належним чином організувати самостійну роботу по вивченню даного курсу.

РОЗДІЛ І

МЕТА, ЗАВДАННЯ, КОМПЕТЕНТНОСТІ, ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу *«Комп'ютерне аранжування хорових творів»* полягає у формуванні спеціальної системи композиційних знань і навичок, ознайомлення із принципами виконання аранжування на сучасній мультимедійній комп'ютерній техніці, оволодінні базовими теоретичними знаннями та практичними навичками хорового аранжування, методами й прийомами перекладення музичних творів за допомогою комп'ютерних технологій для хорових колективів та ансамблів певного складу та різного рівня виконавської майстерності, вироблення власного індивідуального стилю в аранжуванні творів для будь-якого складу хору.

Викладання дисципліни *«Комп'ютерне аранжування хорових творів»* вимагає принципового дотримання чіткої методичної послідовності програмних вимог під час засвоєння основного матеріалу, диференційованого підходу до творчих можливостей та музичних здібностей кожного студента.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни *«Комп'ютерне аранжування хорових творів»* є:

- навчити студентів розуміти закономірності використання нотних музичних редакторів при роботі над аранжуванням хорової партитури;
- розкрити професійне призначення багатогранних технологічних прийомів при аранжуванні хорових творів;
- вивчення теоретичних основ і прийомів перекладень хорових творів;
- освоїти оптимальні можливості створення комп'ютерного аранжування для різних типів хорів;
- удосконалити практичний досвід роботи з однією з програм набору нотного тексту: «Finale», «Muse Score», «Sibelius», «Sibelius First», «Sibelius Student», «Sibelius Instrument Teacher Edition», «G7» тощо; системи

оптичного розпізнавання знаків «ABBYY Fine Reader» і текстовим процесором «Word»;

- виховання дбайливого ставлення до особливостей музичного розвитку оригіналу.

Вивчення навчальної дисципліни «Комп'ютерне аранжування хорових творів» має забезпечити формування у бакалаврів загальних та спеціальних (фахових, предметних) **компетентностей**:

загальні:

- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність працювати автономно;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність).

фахові:

- здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у аранжувальній діяльності;
- здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва;
- здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності;
- здатність здійснювати аранжувальну діяльність в сфері диригентсько-хорового мистецтва.

Очікувані результати навчання дисципліни

- демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення аранжувальних інтерпретацій хорових творів;
- демонструвати володіння теоретичними та практичними основами аранжування та композиції хорової музики, вміння здійснювати переклад хорових творів для різних колективів хору;
- володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

РОЗДІЛ II

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

Діагностика здійснюється за допомогою індивідуальних творчих завдань до кожного модуля (всього 4 ІТЗ за семестр), що створюються як проблемна модель певної досліджуваної теми на базі програмних результатів навчання. Засоби діагностики результатів навчання складаються із комплексу ІТЗ, які містять розв'язання певної задачі.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лабораторних занять і має за мету перевірку рівня практичної підготовленості бакалаврів. Поточний контроль реалізується за двома напрямками: *контроль за систематичністю та активністю роботи на заняттях; контроль за виконанням завдань самостійної та позааудиторної роботи.* Максимальна кількість балів за поточний контроль становить **30 балів** (індивідуальна – 15 балів і лабораторна робота – 15 балів). Разом із цим оцінюється ІТЗ до кожного модулю (до одного модулю два ІТЗ). За одне виконане ІТЗ студент може отримати максимальну кількість балів – 10. Всього таких ІТЗ за семестр буде 4, тобто максимальна кількість балів за всі ІТЗ становить **40 балів**.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку: усної відповіді на контрольні запитання. Максимальний бал, отриманий за ПК становить **30 балів**.

Критерії оцінювання

Бали	оцінка	Індивідуальна робота
11-15	<i>відмінно</i>	Повне виконання індивідуального плану заняття. Дотримання правил та способів перекладень різних музичних творів для відповідного складу співацького колективу. Використання сучасних комп'ютерних технологій і програм. Високий рівень удосконалення технічного результату виконання.
7-10	<i>добре</i>	Достатнє виконання індивідуального плану заняття. Дотримання правил та способів перекладень різних музичних творів для відповідного складу

		співацького колективу з незначними помилками. Наявність використання сучасних комп'ютерних технологій і програм. Достатній рівень удосконалення технічного результату виконання.
3-6	<i>задовільно</i>	Поверхове виконання індивідуального плану заняття. Не дотримання правил та способів перекладень різних музичних творів для відповідного складу співацького колективу. Відсутнє, або часткове використання сучасних комп'ютерних технологій і програм. Повна відсутність удосконалення технічного результату виконання.
0-2	<i>незадовільно</i>	Відсутність на заняттях більше 60% годин. Не належне виконання індивідуальних завдань.
Лабораторна робота		
11-15	<i>відмінно</i>	Відповідь на високому рівні, висвітлено сутність основних теоретичних категорій і понять, продемонстровано здатність до аналізу та узагальнення матеріалу; матеріал викладено логічно.
7-10	<i>добре</i>	Відповідь на достатньому рівні, висвітлено сутність основних теоретичних категорій і понять, продемонстровано здатність до аналізу та узагальнення матеріалу; можливе недоопрацювання матеріалу.
3-6	<i>задовільно</i>	Відповідь на задовільному рівні, добре здійснено підбір та узагальнення матеріалу; є недоліки у висвітленні сутності основних теоретичних категорій і понять або аналізі чи логіці подачі матеріалу.
0-2	<i>незадовільно</i>	Відповідь часткова, на мінімальному рівні або відсутня, матеріали не повністю відповідають задекларованій темі або є грубі порушення правил використання наукових джерел.
ІТЗ		
10-8	<i>відмінно</i>	Досконале володіння інформацією про комп'ютерне хорове аранжування; високий рівень перекладу творів; наявність індивідуального композиційного стилю; знаходження оптимального варіанту

		аранжування відповідно художньо-образним завдань; вдалий підбір практичного матеріалу; досконале володіння програмами набору та редагування нотного тексту.
7-5	<i>добре</i>	Достатнє володіння інформацією про комп'ютерне хорове аранжування; належний рівень перекладу творів; наявність посереднього індивідуального композиційного стилю; знаходження суперечливого варіанту аранжування відповідно художньо-образним завдань; недосконалий підбір практичного матеріалу; достатнє володіння програмами набору та редагування нотного тексту.
4-2	<i>задовільно</i>	Недосконале володіння інформацією про комп'ютерне хорове аранжування; низький рівень перекладу творів; відсутність оптимального варіанту аранжування відповідно художньо-образним завдань; невдалий підбір практичного матеріалу; недостатнє володіння програмами набору та редагування нотного тексту.
1-0	<i>незадовільно</i>	Повна відсутність самостійної підготовки.
Залік		
30-25	<i>відмінно</i>	Завдання виконано на високому рівні, висвітлено сутність основних теоретичних категорій і понять, продемонстровано здатність до аналізу та узагальнення матеріалу; матеріал викладено логічно; можлива неточність в оформленні.
24-19	<i>добре</i>	Завдання виконано на доброму рівні, висвітлено сутність основних теоретичних категорій і понять, продемонстровано здатність до аналізу та узагальнення матеріалу; можливе недоопрацювання в технічній стороні виконання.
18-13	<i>добре</i>	Завдання виконано на достатньому рівні, добре здійснено підбір та узагальнення матеріалу; є недоліки у розумінні основних теоретичних категорій і понять або аналізі чи логіці виконання.
12-7	<i>задовільно</i>	Завдання виконано частково, матеріали не повністю відповідають задекларованій темі або є грубі порушення правил.

6-0	незадовільно	Завдання виконано на мінімальному рівні з багатьма грубими помилками.
-----	--------------	---

Критерії роботи студентів:

Форми роботи	Вид роботи	Розподіл балів
<i>Індивідуальні заняття</i>	Виконання індивідуальних завдань перекладу хорових партитур.	0-5
	Дотримання принципів та методів хорового аранжування.	0-5
	Відповідність репертуару визначеним темам дисципліни.	0-5
	РАЗОМ	0-15
<i>Лабораторні заняття</i>	Візуальний та слуховий контроль, обробка інформації, прийняття оперативних рішень.	0-5
	Застосування навиків комп'ютерного набору нотного тексту.	0-5
	Оригінальність перекладання творів.	0-5
	РАЗОМ	0-15
<i>ІТЗ-1</i>	Знання та розуміння теоретичного матеріалу.	0-2
	Наявність індивідуального композиційного стилю аранжування.	0-3
	Підбір відповідного репертуару до кожної теми.	0-2
	Гра переробленої партитури.	0-2
	Оформлення роботи.	0-1
	<i>РАЗОМ за 1 ІТЗ</i>	<i>0-10</i>
	РАЗОМ за 4 ІТЗ	0-40
<i>Залік / Диференційований залік</i>		0-30
РАЗОМ		0-100

РОЗДІЛ III

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I.

ОСНОВИ КОМП'ЮТЕРНОГО АРАНЖУВАННЯ ХОРОВИХ ТВОРІВ

Тема 1. Теоретичні аспекти хорового аранжування.

Предмет хорового аранжування. Мета та завдання курсу. Основна література. Генеза хорового письма (гетерофонія, парафонія, органум, діафонія, клаузул, дискант, кондукт, мотет, канцона, куштовна музика, поліфонія, канон, інвенція, фуга, хоровий спів, київський розспів, знаменний розспів, партесна музика, хоровий концерт, підголосковість, опера, ораторія, пісня). Особливості партитурного запису. Мета та завдання хорового аранжування. Міжпредметний зв'язок з іншими дисциплінами. Хор та його складові голоси. Типи та види хорів. Форми хорового виконавства.

Методичні рекомендації до вивчення теми 1 та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: у практичній роботі хормейстера в перекладеннях виникає потреба тоді, коли твір цікавий за змістом, але не може бути виконаний колективом в оригінальному, авторському варіанті. Тому в залежності від кількісного та якісного складу хорового колективу, його вокальних можливостей та технічної рухливості нерідко виникає потреба в певній переробці партитури. Основою успішного аранжування слугують міцні знання інших, суміжних предметів: хорознавство, гармонія, аналіз музичних творів, історія музики.

Перш ніж приступити до перекладень, потрібно вивчити природу хорових голосів, їх вокально-технічну спроможність, а також ознайомитись з виконавськими можливостями найбільш розповсюджених типів і видів хорів.

Тема 2. Основні прийоми композиційного перекладу хорової партитури.

Сутність основних прийомів композиційного перекладу (викладення, транскрипція, гармонізація, обробка, переклад, аранжування). Відмінність та

спорідненість між визначеними термінами. Хорова обробка. Поняття спрощене перекладення та спрощена редакція.

Міждисциплінарні зв'язки курсу з іншими навчальними предметами, що вивчаються студентами напряму підготовки 025 «Музичне мистецтво». Основні напрямки і прийоми перекладання. Засоби хорového аранжування. Особливості викладення теми. Залежність від характеру мелодії, інтонаційної та ритмічної структури, теситури, типу, складу і виконавських можливостей колективу. Розподіл мелодії між голосами, унісонне викладення, октавний унісон.

Методичні рекомендації до вивчення теми 2 та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні законспектувати основні поняття та терміни. Підібрати з пісенно-хорової літератури приклади наступних прийомів композиційного перекладу хорového партитури: переклад чи аранжування; спрощена редакція; гармонізація народних пісень; обробка. Сформувати власну репертуарну бібліотеку.

Тема 3. Комп'ютерні програми для набору нотного тексту при хорovém аранжуванні.

Стратегія створення комп'ютерної версії хорového аранжування. Різновиди програм нотних редакторів (Sibelius, Sibelius First, Sibelius Student, Sibelius Instrument Teacher Edition, G7, Canorus, Impro-Visor, MusicTeX, Gregoire, Finale та ін.). Основи роботи в програмах нотних редакторів. Алгоритм набору нотного тексту партитур у програмі. Використання міді-клавіатури. Організація вокальної та інструментальної складових хорového партитури. Збереження, відкриття та закриття створеного документа.

Методичні рекомендації до вивчення теми 3 та самостійної роботи.

Студенти мають опрацювати методичну літературу стосовно комп'ютерних технологій у галузі музичного мистецтва. Підібрати найбільш оптимальну для власної практичної роботи програму нотного редактора. Набрати на комп'ютері декілька різних варіантів записів хорових партитур (однорядкові, дворядкові, трирядкові, чотирирядкові) та прослухати їх міді звучання.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ПРИЙОМИ ХОРОВОГО АРАНЖУВАННЯ ТА ЇХ ТВОРЧЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Тема 4. Різновиди аранжувань.

Застосування *divisi*. Особливості поєднання різнотембрових ліній у хоровій фактурі. Звучання партій у різних регістрах, динаміці, поліритмічно, з різною підтекстовкою. Поняття хорова «інструментовка». Підтекстовка при аранжуванні творів гомофонно-гармонічного та акордового складів, вокальних творів, при ускладненні фактури, зміні ритмічного малюнка. Врахування художніх особливостей і функціонально-змістового навантаження тексту. Основні правила збереження деяких характеристик твору при аранжуванні. Правила деяких втручань в оригінал твору при аранжуванні. Принципові особливості хорового аранжування.

Методичні рекомендації до вивчення теми 4 та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: якими поняттями розкриваються основні характеристики музичного твору; які позиції допускають втручання автора аранжування в композиторський текст; що суттєвого несе в собі точне дублювання хорових голосів акомпанементом; якими якостями мають володіти дописані в творі голоси; якими принципами потрібно керуватися при розділі партій в хорі; чому розташування хорового акорду по вертикалі має враховувати якості обертонової шкали; характеристика видів розташування хорового акорду (накладання, перехрещення, оточення).

Тема 5. Принципи хорового аранжування.

Специфіка хорового звучання. Принципи аранжування творів *a capella* та з супроводом. Принципи аранжування одноголосних творів. Передумови правильного (логічного) розподілу партій в хорі. Гармонічне співвідношення голосів у хорі (накладення, перехрещення, оточення). Збереження природного голосоведення. Значення правильного вибору мелодичного положення акорду та хорова зручність його розташування.

Особливості тісного і широкого розташування акордів. Мелодичне положення акорду. Випадки застосування перехрещення голосів з метою збільшення виразності і досягнення певних художніх ефектів. Урахування виражальної специфіки регістрів: низького, середнього, високого.

Методичні рекомендації до вивчення теми 5 та самостійної роботи.

Виконати ряд самостійних завдань:

- 1) дописати ноти, яких не вистачає в хорових голосах, виходячи з фактури фортепіанного супроводу;
- 2) зробити перерозподіл хорових голосів використовуючи принципову установку, коли в хорі є тільки C_1 , C_2 та A ;
- 3) переаранжувати хорові акорди, виходячи з регістрово-теситурних зручностей (за принципом розділення хорових партій).

Аналіз обробок народних пісень та виявлення прийомів аранжування, що застосовані композиторами (М. Лисенка, М. Леонтовича, Я. Степового, Ф. Колесси, К. Стеценка та ін.).

Тема 6. Прийоми хорового аранжування

Загальна характеристика прийомів хорового аранжування: за допомогою транспозиції без зміни фактури; за допомогою переміщення середніх голосів; з ускладненням або спрощенням фактури; мішаним (комбінованим) засобом.

Приєм продовження мелодії, розпочатої в одному голосі, іншим; прийом октавного подвоєння мелодії в двох і більше голосах; прийом використання розподілу партії (*divisi*); прийом поєднання різномісних ліній, які звучать у різних регістрових і динамічних площинах; темброве розмежування хорової фактури на мелодію і супровід, сполучення тембрів кількох голосів і хору, протиставлення груп хору; хорова «інструментовка» (спів «затуленим ротом», спів без тексту на різні склади або голосні літери «а», «о», «у», накладання сольної партії на хорову тканину, глісандо).

Методичні рекомендації до вивчення теми 6 та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні визначити основні правила щодо аранжування того чи іншого виду прийому перекладення. Слід проаналізувати певні правила щодо прийомів хорового аранжування: аранжування може бути досить незначним; слід пам'ятати, що збільшення голосів не має бути самоціллю; вертикальні інтервальні співзвуччя можна застосовувати в двоголосних партитурах; аранжування творів *a'capella* та з супроводом мають різнитися; при аранжування одноголосного твору дотримуватися принципу додавання голосів; перехрещення голосів не має бути випадковим; не допускати проблему розспіваності слова; звертати увагу на унісонне об'єднання тембрів голосів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

ПРАКТИЧНІ МЕТОДИ РОБОТИ ПО КОМП'ЮТЕРНОМУ

АРАНЖУВАННЮ ХОРОВИХ ТВОРІВ

(В ОСНОВІ ОДНОРІДНИЙ СКЛАД)

Тема 7. Види аранжування творів для дитячих хорів.

Аранжування одноголосних партитур з супроводом на двоголосся (С+А). Перекладання пісень, романсів на двоголосний, триголосний середній шкільний хор (С1+С2+А). Перекладення з чотирьох (п'яти) голосних хорів на триголосні хори, при яких відбувається зменшення кількості голосів.

Особливості супроводу, які допускають можливість створення додаткового голосу при аранжуванні пісень, романсів. Логіка голосоведення: прагнення до використання переважно плавного, зручного для виконання голосоведення, обережне використання стрибків, альтерацій, відмова від різкого гармонічного співзвуччя, протиставлень, якщо вони не викликані художньою необхідністю. Ретельний аналіз теситурних умов, які впливають на вибір тональності. Три категорії даного виду перекладень:

1. перекладення вокального твору з інструментальним супроводом для хору *a'capella*;

2. перекладення вокального твору (пісня, романс) з інструментальним супроводом для хору з інструментальним супроводом;

3. перекладення вокального твору з інструментальним супроводом для соліста і хору *a'capella*.

Методичні рекомендації до вивчення теми 7 та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: при перекладенні музичних творів для молодшого шкільного хору, при яких відбувається збільшення або зменшення кількості голосів слід враховувати деякі вікові особливості хору. Партія сопрано, зазвичай, веде основну мелодію, а партію альтів потрібно вибирати з супроводу. Але необхідно враховувати, що голоси повинні бути співзвучні не тільки по вертикалі, а також вони повинні добре звучати і по горизонталі. Тобто, мелодія у альтів теж повинна бути приємна на слух.

Тема 8. Перекладення з однорідних простих хорів на мішаний склад.

Перекладення з двоголосого та триголосного однорідного хору на 4^x голосний мішаний шляхом октавного подвоєння голосів однорідного хору. Перекладення з триголосного однорідного хору гомофонно-гармонічного складу на чотириголосний мішаний. Прийом октавного подвоєння. Хорова фактура. Розмаїття застосувань октавного подвоєння у хорових творах. Переклад двоголосних однорідних хорів (сопрано дублюється тенорами, альти – басами). Правила збереження основної тональності. Випадки необхідності транспонування. Способи перекладень триголосних однорідних хорів: перший (подвоєння всіх трьох голосів однорідного хору); другий (обумовлює створення великого складу хору); третій (обумовлює виникнення мішаного хору малого складу).

Методичні рекомендації до вивчення теми 8 та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: при перекладі з триголосного однорідного хору гомофонно-гармонічного складу на чотириголосний мішаний створюється чотириголосна партитура, в якій кожен із голосів буде мати

самостійну, не подвоєну іншими голосами мішаного хору мелодичну лінію. Якщо перекладення з жіночого хору, то октавою нижче буде звучати нижній голос, який надається басам; якщо з чоловічого – на октаву вгору підійметься верхній, який надається партії сопрано. Середні голоси мішаного хору створюються з урахуванням голосоведення на основі заповнення гармонії чотириголосного акорду звуками яких бракує, використовуючи при цьому елементи звучання середнього голосу однорідного хору. При цьому не можна змінювати ні мелодичне положення акорду, ні його вид, ні гармонічну функцію. Тільки у заключному кадансі Д і Т замінюються основним видом акорду.

Тема 9. Перекладення з однорідних складних хорів на мішаний склад.

Перекладення з чотириголосного однорідного хору на чотириголосний мішаний. Перекладення з однорідних хорів з перемінною кількістю голосів на мішані. Зміна розташування голосів в однорідному хорі при збереженні тональності твору. Партитура з іншим розташуванням голосів. Рівномірність розподілення голосів в акорді, повноцінне злите звучання. Три способи перекладення (октавна транспозиція, збереження інтервального співвідношення, збереження фактури однорідного хору з одночасною транспозицією голосів). Мішаний прийом аранжування. Поєднання в триголосних епізодах *доха прийомів* аранжування: подвоєння октавами або заміна триголосних акордів чотириголосним викладом, при якому кожен із голосів буде мати самостійну мелодичну лінію. Перекладення зі зміною розташування голосів однорідного хору. Октавне подвоєння голосів однорідного хору.

Методичні рекомендації до вивчення теми 9 та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: якщо голоси однорідного хору викладено у тісному розташуванні, то застосовується октавна транспозиція нижнього або верхнього голосу і переміщення середніх голосів; якщо голоси однорідного

хору викладено у широкому, або мішаному розташуванні, можлива поява небажаних розривів між хоровими партіями, що приведе до неякісного звучання партитури. Щоб запобігти цьому необхідно або зберегти інтервальні співвідношення однорідного хору, або переставити середні голоси у акорди; в практиці зустрічається дуже рідко при обмеженому діапазоні двох нижніх партій однорідного хору.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV.

ПРАКТИЧНІ МЕТОДИ РОБОТИ ПО КОМП'ЮТЕРНОМУ

АРАНЖУВАННЮ ХОРОВИХ ТВОРІВ

(В ОСНОВІ МІШАНИЙ СКЛАД)

Тема 10. Перекладення з мішаного складу хору на однорідний.

Перекладення з чотириголосного мішаного хору на чотириголосні, триголосні, двоголосні однорідні. Перекладення з багатоголосних мішаних хорів на чотириголосні мішані. Застосування мішаного прийому, який поєднує у собі до чотирьох способів, що може використовуватись у різні моменти розвитку твору. Перший спосіб – транспонування на октаву вгору чоловічих партій (жіночий хор) або на октаву вниз жіночих партій (чоловічий хор). Другий – використовується тоді, коли між басами і тенорами у мішаному хорі розрив більше октави. Третій – передбачає повне збереження фактури мішаного хору. Четвертий – використовується за допомогою транспозиції басової партії мішаного хору вгору (для жіночого складу) і надається одному із середніх голосів. Залежність вибору того чи іншого способу від особливостей партитури мішаного хору. Спрощення хорової фактури, вияв інших якостей звучання, нових тембрових фарб. Використання творів з інструментальним супроводом для перекладу на двоголосний однорідний хор. Особливості перекладення із спрощенням фактури. Зменшення кількості голосів у багатоголосному мішаному хорі.

Методичні рекомендації до вивчення теми 10 та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: всі голоси окрім мелодії можуть змінюватися, але потрібно зберігати плавне голосоведення, особливої уваги потребують кадансові зони де домінанта може бути представлена неповним секундакордом, а тоніка секстакордом. З'ясувати основні принципи голосоведення; рух голосів паралельними унісонними, октавами, секстами і терціями; протилежний рух і вільне розгортання голосів.

При заміні двоголосним звучанням нестійких гармоній (D₇) широко використовуються великі секунди, малі септими, тритони, збільшена кварта. Кварти і квінти краще використовувати на слабких долях такту при прохідному або допоміжному русі голосу.

Тема 11. Перекладення з однорідного та мішаного складу хору на неповний мішаний.

Перекладення з однорідного хору для неповного мішаного складу (одна чоловіча партія). Перекладення з повного мішаного хору для неповного мішаного хору (одна чоловіча партія). Зберігання головних мелодичних ліній та гармонічних сполучень чотириголосної партитури однорідного хору, як головне художнє завдання при створенні триголосної партитури мішаного складу. Октавні зміни у нижньому голосі мішаного триголосся при перекладенні. Використання середньої теситури и партії чоловічих голосів. Збереження крайніх голосів партитури мішаного чотириголосся, як прийом, що найчастіше застосовується при перекладенні для неповного мішаного хору гармонічного складу. Приклад переміщення хорових партій при умові, коли головна мелодія знаходиться в партії сопрано. Транспонування мішаного триголосся для створення зручної теситури у партії чоловічих голосів.

Методичні рекомендації до вивчення теми 11 та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: при перекладенні партитури повного мішаного хору для неповного мішаного хору (одна чоловіча партія) слід

пам'ятати склад мішаного триголосся: сопрано, альт і партія чоловічих голосів, а також загальний діапазон мішаного триголосного хору від «ля – сі» великої октави у чоловіків до «фа – соль» другої октави у партії сопрано.

Необхідно слідкувати, щоб не було великого інтервального відриву нижнього голосу триголосся від сусіднього (середнього) голосу – альта. Можна використовувати переміщення на октаву (або септиму) вгору двох верхніх голосів партитури однорідного чотириголосного хору. Середній голос триголосної партитури створюється із альтової і тенорової партій мішаного хору шляхом вилучення подвоєного звуку.

Тема 12. Вільна обробка народної пісні.

Аранжування пісень гетерофонного складу. Аранжування багатоканальних партитур двоголосної, триголосної основи. Аранжування та обробка багатоголосних партитур для одного голосу. Пристосування хорових партитур до зручної теситури заміною тональності твору. Способи перекладення хорового твору з елементами гармонізації. Особливості перекладення двоголосних хорових творів на однорідні багатоголосні хори. Види музичних фактур супроводу. Фігурація. Фігураційні (самостійні) види фактур. Основні форми народного багатоголосся та різновиди хорових фактур (гетерофонічні, підголосково-поліфонічні, гомофонно-гармонічні, втора, мішане багатоголосся). Гармонізація мелодії одноголосної пісні з супроводом. Ладотональна та ладоінтонаційна природа як основа гармонізації мелодії народної пісні без супроводу.

Методичні рекомендації до вивчення теми 12 та самостійної роботи.

Студенти під час самостійного опрацювання теми повинні звернути увагу на вивчення таких питань: при простій обробці (гармонізації) одноголосної пісні в гомофонно-гармонічному викладі необхідно враховувати вокально-хорову побудову, звуковий об'єм хору, діапазон кожної партії і ролі кожного хорового голосу в партитурі, особливостей місцевого багатоголосся і характеру підголосків, а також жанру пісні.

При гармонізації в основному переважають тоніко-домінантові гармонічні сполучення у піснях акордово-гармонічного викладу. Слід дотримуватися простої гармонічної фактури. Можливе відхилення від класичних гармонічних канонів (застосування унісонних, кварто-квінтових сполучень).

Необхідно дотримуватися теситурних умов для народних співацьких голосів. При створенні підголосків до даного одноголосного наспіву потрібно застосовувати прийом поступового нашарування підголосків. Головне при створенні партитури підголоскової структури – це піклування про природне голосоведіння, насиченість усіх голосів мелодичною самостійністю, часто, навіть, усупереч канонам класичної гармонії (паралелізм інтервалів та тризвуків, відсутність терцієвих тонів та ін.).

РОЗДІЛ IV

ФОРМИ І МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студентів (СРС) – є основною формою організації навчання, яка включає різноманітні види освітньої діяльності, як індивідуальної, так і колективної (групової). СРС здійснюється на аудиторних та позааудиторних заняттях з урахуванням творчих можливостей та музичних здібностей кожного студента під керівництвом викладача або без його безпосередньої участі.

Самостійна робота студентів сьогодні у будь-якому навчальному закладі є важливою складовою, особливо це стосується ЗВО, бо кожен вуз зацікавлений у підготовці кваліфікованого фахівця, котрий буде конкурентоспроможним на ринку праці, здатен до компетентної професійної діяльності на рівні світових стандартів.

Самостійна робота студентів відносно курсу «Комп'ютерне аранжування хорових творів» може здійснюватися за декількома *формами*:

- індивідуальні (індивідуальні творчі завдання – перекладення хорових творів різної складності тощо);
- групові (проблемне навчання, групові консультації тощо).

Методи самостійної роботи, які будуть сприяти індивідуалізації та інтенсифікації навчального процесу дисципліни «Комп'ютерне аранжування хорових творів» будуть наступні:

- проблемно-пошукові;
- проектного навчання;
- колективної розумової діяльності;
- застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні.

При підготовці завдань самостійної роботи курсу «Комп'ютерне аранжування хорових творів» коректно запропонувати здобувачам вищої освіти виконати ряд підготовчих робіт. Зокрема, при виборі твору або

фрагменту необхідно керуватися чітко поставленими завданнями (навчальними, технічними, творчими, художніми тощо).

Обраний матеріал слід прослухати в різних виконаннях, а потім відтворити на інструменті (партитуру, клавір, окремі партії, основну мелодію, лінію басової партії та інших голосів). Відповідно обраний матеріал слід проаналізувати за основними напрямками: жанр твору, музична форма, фразування, тональний план, фактура викладу, розвиток динаміки і агогіки, штрихи, темп, теситурні, реєстрові та темброві можливості інструментів, засоби музичної виразності, попередній аналіз функцій керівника, аналіз технічних труднощів тощо.

Кожен студент має право обрати для себе зручну програму набору нотного тексту, з якою він був ознайомлений попередньо. Здійснення індивідуальних творчих завдань може відбуватися як в аудиторії (мультимедійний клас) інституту в позаурочний час, так і позааудиторно.

Самостійна робота студентів курсу *«Комп'ютерне аранжування хорових творів»* складається з такої структури:

- створення індивідуального творчого завдання (ІТЗ);
- відтворення хорової партитури на інструменті (читання нотного тексту з аркушу);
- створення тезаурусу та проблемних питань;
- обґрунтування особистої думки щодо дискусійних моментів інтерпретації хорового твору;
- захист ІТЗ;
- робота з нотними редакторами (за вибором);
- ілюстрація голосом хорових партій творів з якими здійснювали аранжування;
- усних комплексний аналіз хорового твору до кожного завдання;
- пошук індивідуального композиційного стилю в хоровому аранжуванні;
- створення грамотного перекладення музичних творів відповідно кожної теми дисципліни;

- використання в хоровій фактурі різні види акомпанементу та розуміння регістрового й тембрального звучання при створенні художнього образу того чи іншого твору;
- дотримання принципів взаємодії між хоровим ансамблем та строем;
- дослідження позицій методологічного апарату мистецтвознавства (хоровий концерт, концертно-хоровий стиль, фактурно-темброва драматургія, аналіз і синтез партитури, диригентська інтерпретація тощо);
- компетентно організовувати діяльність, яка спрямована на розкриття вокально-хорового, літературного та концертного потенціалу хорового твору, з яким здійснюють аранжування.

РОЗДІЛ V

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ

Завдання №1. Зробити перекладення двох одноголосних пісень з супроводом (усього твору) для дитячого хору на двоголосний твір дитячий твір. Використовувати ком'ютерні програми Finale, Sibelius та ін.

Завдання №2. Зробити переклад вокального твору з інструментальним супроводом для соліста і хору *a capella*. Використовувати ком'ютерні програми Finale, Sibelius та ін.

Завдання №3. Зробити перекладення двох творів для 3-хголосного старшого шкільного хору = C1 + C2 + A, за принципом теми №3.

Завдання №4. Зробити перекладення двох творів з двоголосого жіночого хору на 4^x голосний мішаний. Зробити перекладення двох творів з двоголосого чоловічого хору на 4^x голосний мішаний. Дотримуватися принципів перекладу теми №4.

Завдання № 5. Зробити два перекладення з триголосного однорідного хору (жіночого) на мішаний хор. Дотримуватися методичних вказівок теми № 5. Використовувати ком'ютерні програми Finale, Sibelius та ін.

Завдання № 6. Зробити два перекладення з чотириголосного однорідного (жіночого) хору на чотириголосний мішаний. Дотримуватися методичних вказівок теми № 7. Використовувати ком'ютерні програми Finale, Sibelius та ін.

Завдання № 7. Зробити два перекладення з чотириголосного однорідного (чоловічого) хору на чотириголосний мішаний. Дотримуватися методичних вказівок теми № 7. Використовувати ком'ютерні програми Finale, Sibelius та ін.

Завдання № 8. Зробити два перекладення з триголосного однорідного хору (чоловічого) на мішаний хор. Дотримуватися методичних вказівок теми № 5. Використовувати ком'ютерні програми Finale, Sibelius та ін.

Завдання № 9. Зробити два перекладення з триголосного однорідного хору (жіночого) гомофонно-гармонічного складу на чотириголосний мішаний. Дотримуватися методичних вказівок теми № 6. Використовувати ком'ютерні програми Finale, Sibelius та ін.

Завдання № 10. Зробити два перекладення з триголосного однорідного хору (чоловічого) гомофонно-гармонічного складу на чотириголосний мішаний. Дотримуватися методичних вказівок теми № 6. Використовувати ком'ютерні програми Finale, Sibelius та ін.

Завдання № 11. Зробити два перекладення з чотириголосного мішаного хору на чотириголосний однорідний. Дотримуватися методичних вказівок теми № 10. Використовувати ком'ютерні програми Finale, Sibelius та ін.

Завдання № 12. Зробити два перекладення з чотириголосного мішаного хору на двоголосний однорідний методом спрощення. Дотримуватися методичних вказівок теми № 10. Використовувати ком'ютерні програми Finale, Sibelius та ін.

Завдання № 13. Зробити два переклади з однорідного хору для неповного мішаного складу (одна чоловіча партія). Дотримуватися методичних вказівок теми № 11.

Завдання № 14. Зробити два переклади з повного мішаного хору для неповного мішаного хору (одна чоловіча партія). Дотримуватися методичних вказівок теми № 11. Використовувати ком'ютерні програми Finale, Sibelius та ін.

Завдання № 15. Зробити дві вільні обробки народної пісні для двоголосного однорідного складу. Дотримуватися методичних вказівок теми № 12. Використовувати ком'ютерні програми Finale, Sibelius та ін.

Завдання № 16. Зробити дві вільні обробки народної пісні для триголосного однорідного складу. Дотримуватися методичних вказівок теми № 12. Використовувати ком'ютерні програми Finale, Sibelius та ін.

РОЗДІЛ VI
ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК МУЗИЧНИХ ТВОРІВ
ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Українські народні пісні:

Гаю, гаю, зелен розмаю. Обр. М. Леонтовича
Гей, там на горі та женці жнуть. Обр. Ф. Колесси
Грицю, Грицю до роботи. Обр. М. Леонтовича
Журавель. Обр. Ф. Колесси
За нашим столдом. Обр. В. Зубицького
Іванчику-Білоданчику. Обр. А. Коломійця
Козака несуть. Обр. М. Леонтовича
Колядниця. Обр. І. Захаржевського
Мала мати одну дочку. Обр. М. Леонтовича
Над річкою бережком. Обр. М. Леонтовича
Не сходило вранці сонечко. Обр. І. Бідака
Ой вербо, вербо. Обр. І. Захаржевського
Ой у полі жито. Обр. С. Орфесєва
Ой ходить сон. Обр. В. Калениченка
Ой, з-за гори кам'яної. Обр. М. Леонтовича
Ой, сивая зозуленька. Обр. М. Леонтовича
Ой, там за горою. Обр. М. Леонтовича
Пішов милий. Обр. М. Леонтовича
По діброві вітер виє, сл. Т. Шевченка. Обр. Є. Козака
Прилетіла перепілонька. Обр. А. Ревуцького
Укр. нар. пісня в обр. Є.Валя «Ой на горі льон»
Укр. нар. пісня в обр. К.Стеценка «Плавай, плавай, лебідонько»
Укр. нар. пісня в обр. К.Стеценка «Щедрий вечір»
Укр. нар. пісня в обр. К.Стеценка, сл. Т.Шевченка «Заповіт»
Укр. нар. пісня в обр. М.Леонтовича «А вже весна»
Укр. нар. пісня в обр. М.Леонтовича «За річкою за Дунаєм»

Укр. нар. пісня в обр. М.Леонтовича «Зеленая та ліщинонька»
Укр. нар. пісня в обр. М.Леонтовича «Їхав козак на війноньку»
Укр. нар. пісня в обр. М.Леонтовича «Налетіли журавлі»
Укр. нар. пісня в обр. М.Лисенка «Ой наступила та чорна хмара»
Укр. нар. пісня в обр. О.Яковчука «Хмарка наступає»
Укр. нар. пісня в обр. П.Демуцького «Ой чия то черешенька»
Укр. нар. пісня в обр. Р.Скалецького «Ой, вербо, вербо»
Укр. нар. пісня в обр. Р.Скалецького «Туман ярмом, туман долиною»
Укр. нар. пісня в обр. Ф.Колесси «Подоляночка»
Укр. нар. пісня в обр. Ю.Мейтуса «Подоляночка»
Хмарка наступає. Обр. О. Яковчука

Жіночі, чоловічі та мішані хори з супроводом

Бізе Ж., Agnus Dei
Гуно Ш., Вальс з опери «Фауст»
Лисенко М., сл. Т. Шевченка. Кантата «Радуйся, нива неполитая» 5 ч.
«Оживуть степи, озера»
Моцарт В., Хори з «Реквієм»: Dies irae; Confutatis; Lacrymoza; Sanctus
Ніщинський П. Закувала та сива зозуля. «Вечорниці»
Рахманінов С., Фінал з опери «Алеко»
Семенов К., сл. Т. Шевченка. Доле, де ти?
Січинський Д., сл. Т. Шевченка. Лічу в неволі.

Жіночі, чоловічі та мішані хори без супроводу:

Воробкевич І., сл. Д. Млаки. Над Прутом у лузі.
Воробкевич С, вірші Т.Шевченка. Переклад І.Зеленецької Веснянка.
Гончаренко В., сл. народні. Як цвіла у садочку.
Іконник В., вірші Т.Шевченко Сонце заходить (переклад П.Мережина).
Леонтович М., сл. В. Сосюри. Літні тони.

Леонтович М., сл. В. Сосюри. Льодолом.
Людкевич С, сл. Т. Шевченка. Сонце заходить.
Лятошинський Б., сл. Т. Шевченка. Из-за гаю сонце сходить.
Січинський Д., сл. І. Франка. Пісня моя.
Степовий Я., сл. Т. Шевченка. Садов вишневий коло хати.
Уманець В., сл. М. Познанської. Калинонька.
Шамо І., вірші В.Юхимовича Грушечка з «Ятранських Ігри».
Шаповаленко В., вірші М.Сінгаївського У рідному краї.
Щербакова І., сл. Л. Костенко. Місяць уповні.
Яковчук О., сл. народні «Триптих» Веснянка, Колядка, Щедрівка.
Ярославенко Я., вірші І.Франка. переклад Б.Фільц Місяцю князю.
Яциневич О. Богородице діво, Херувимська пісня.

РОЗДІЛ VII
ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ
ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Розкрийте сутність понять: «аранжування», «інструментування», «викладення», «транскрипція», «гармонізація», «обробка», «переклад».
2. Яка буває класифікація видів переробки творів.
3. Які є напрями, засоби, загальні положення, способи викладення хорового аранжування.
4. Розкрийте зміст основних видів перекладень та їх основні принципи.
5. Розкрийте сутність понять: гетерофонія, парафонія, строге аранжування, вільне аранжування, діапазон, тип хору, вид хору, хорова партитура.
6. Які є прийоми аранжування.
7. Які основні принципи аранжування.
8. Охарактеризуйте жіночі співацькі голоси та їх вокально-технічні і художні можливості.
9. Охарактеризуйте чоловічі співацькі голоси та їх вокально-технічні і художні можливості.
10. Охарактеризуйте дитячі співацькі голоси та їх вокально-технічні і художні можливості.
11. Наведіть класифікацію типів, видів, складів хорів.
12. Розкрийте виконавські можливості однорідного хору.
13. Розкрийте виконавські можливості мішаного хору.
14. Розкрийте особливості голосоведення та розташування акордів у перекладеннях для хору.
15. Обґрунтуйте необхідність урахування вимог і особливостей гармонії і хорознавства у перекладеннях для хору.
16. Розкрийте значення та особливості підтекстовки в перекладеннях для хору.
17. В яких випадках необхідне транспонування при перекладенні двоголосних однорідних хорів на мішані.

18. На який інтервал зазвичай допускається транспонування з двоголосного однорідного хору на мішаний.
19. Як здійснюється переклад з триголосного однорідного хору на мішаний при розділі на дві партії в нижньому голосі.
20. В результаті чого виникають середні голоси (А та Т) мішаного хору при перекладі триголосних хорів гомофонно-гармонічного складу на чотириголосний мішаний хор.
21. Чи можливе переміщення мелодичної лінії середнього голосу при перекладі триголосних хорів гомофонно-гармонічного складу на чотириголосні мішані хори.
22. Назвіть прийоми, що дозволяють допустити розрив між голосами при перекладі чотириголосних однорідних хорів на чотириголосні мішані хори.
23. В яких випадках виникає необхідність в транспонуванні твору вгору на інтервал квінти-сексти.
24. Від чого залежить вибір того чи іншого способу при перекладенні однорідних хорів з перемінною кількістю голосів на мішаний хор.
25. В яких випадках при перекладенні чотириголосних мішаних хорів на чотириголосні однорідні хори застосовується транспонування на октаву вгору чоловічих голосів (в перекладі для жіночого хору) або на октаву вниз жіночих голосів (в перекладенні для чоловічого хору).
26. Коли застосовується спосіб, що обумовлює повне збереження фактури мішаного хору при його перекладенні на однорідний хор.
27. Чи можливе точне перенесення будь-якого з трьох нижніх голосів мішаного хору в партитуру однорідного хору.
28. На основі яких звуків виникає середній та нижній голоси при перекладі чотириголосних мішаних хорів на триголосні однорідні хори.
29. Які інтервали по можливості більш точно відтворюють гармонічний колорит D_7 , який взятий в мелодичному положенні терції при заміні двоголоссям.

30. Які інтервали при перекладенні чотириголосних хорів на двоголосні однорідні хори краще всього передають гармонічний колорит тризвуків та їх обернень.
31. Які звуки акорду важливо зберегти при перекладенні багатоголосних мішаних хорів на чотириголосні мішані.
32. Які звуки акорду можна скоротити при перекладенні багатоголосних мішаних хорів на чотириголосні мішані хори.
33. В яких випадках при перекладенні вокальних творів створюються сприятливі умови для виникнення партитури мішаного хору, а в яких однорідного або неповного мішаного хору.
34. В яких випадках передбачено зміну верхнього голосу супроводу по вокальному голосу.
35. Які фактори необхідно враховувати при перекладенні вокальних творів для двоголосного дитячого хору.
36. Яким вимогам має відповідати другий голос, який утворився на основі акомпанементу при перекладенні вокального твору на двоголосний однорідний хор.
37. Чи є обов'язковим в перекладенні вокальних творів на триголосний однорідний хор співпадіння нижнього голосу з басовою лінією партії супроводу.
38. Який прийом дозволяє урівноважити інтервальне співставлення голосів у хоровій партитурі при перекладенні вокальних творів для неповного мішаного хору.
39. В яких випадках застосовується тісне розташування голосів.
40. В яких випадках басова хорова партія при перекладенні вокальних творів для чотириголосного мішаного хору буде мати свій особистий мелодичний малюнок, що не співпадає з нижнім голосом інструментального супроводу.
41. Які основні закономірності голосоведення мають бути дотримані при перекладенні вокальних творів на чотириголосний мішаний хор.

42. В яких моментах хорового розвитку застосовується укрупнення хорової партії.
43. Який хор можна вважати багатоголосним.
44. Які можуть бути застосовані прийоми для уникнення одноманітності в розвитку пісні при перекладенні для соліста та хору при їх почерговому звучанні.
45. Які існують варіанти характеру викладення хорової партитури при перекладенні для соліста та хору при їх одночасному звучанні.
46. Виявіть виражальну специфіку регістрів: низького, середнього, високого.
47. Обґрунтуйте значення тембру при створенні перекладень.
48. Розкрийте у чому полягають особливості гармонізації народної пісні.
49. Які є композиційні прийоми при обробці народних пісень.
50. У чому полягає сутність створення якісного голосоведіння, яке сприяє виявленню ладо-функціонального розвитку головної мелодичної лінії при гармонізації народної пісні.
51. Які є режими вводу нотного тексту.
52. Охарактеризуйте налаштування нотоносців.
53. Яка є установка основних параметрів, налаштування кількості та якості нотних станів.
54. Розкрийте сутність організації вокальної та інструментальної складових хорової партитури.
55. Розкрийте зміст копіювання та переміщення нотного матеріалу в нотному редакторі. Які є варіанти транспонування.
56. Навігація та режими перегляду.
57. Налаштування поліритмії, створення реприз, вольт, інших тактових рисок.
58. Налаштування музичних штрихів, динамічних відтінків, темпів.
59. Налаштування затакту та кількості тактів. Підтекстовка.
60. Збереження, відкриття та закриття створеного документа.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДРУКОВАНИХ ТА ЕЛЕКТРОННИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЙНОГО ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основна

1. Аранжування музичних творів: програма курсу для магістрантів зі спеціальності 8.010103 “Педагогіка і методика середньої освіти. Музика” / Укладач Дем’янюк Н.Ю. Полтава: ПДПУ імені В.Г. Короленка, 2007. 24 с.
2. Долчук Р. Хорове аранжування: навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2008. 383 с.
3. Зятямина Т. Компьютерные технологии на уроке музыки. *Искусство в школе*. №5. 2006. С. 41–43.
4. Кабриль К. Формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики в процесі вивчення музично-комп’ютерних технологій у хоровому аранжуванні. *Професійна мистецька освіта і художня культура : виклики XXI століття* : матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., 16-17 жовт. 2014 р. / МОН України, Київ. ун-т ім. Б.Грінченка ; за аг. Ред. В.О. Огнев'юк ; Київ: К. ун-т ім. Б.Грінченка, 2014. С.592–598.
5. Козинская О.Ю., Фадеева М.А. Хороведение и хоровая аранжировка: учеб. пособие для студентов фак-та искусств и художественного образования. Саратов: СГУ им. Н. Чернышевского, 2011. 88 с.
6. Методичні матеріали до курсу «Хорознавство і хорове аранжування» для студентів зі спеціальності 6.010103, 7.010103. «Педагогіка і методика середньої освіти. Музика» / Укладач Н.Ю. Дем’янюк. Полтава: ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2007. 32 с.
7. Самарин В. Хороведение и хоровая аранжировка: учеб. пособие для студентов вузов М.: Академия, 2002. 353 с.
8. Серганюк Л. І. Методика аналізу хорових творів: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2012. 315 с.
9. Фадеева М.А. Хоровая аранжировка: Учебно-методическое пособие для студентов. Саратов, 2017. 50 с.

10. Фетісов В. Доліч О. Стрельніков М. Лабораторний практикум з інформатики. Ніжин: Видавництво НДПУ ім. М.Гоголя, 2006. 64 с.
11. Фетісов В. Комп'ютерні технології. Спеціалізований курс. Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. М.Гоголя, 2003. 139 с.
12. Харковина Г. Хорове аранжування: комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни. Київ: Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв, 2012. 38 с.
13. Харченко В. Комп'ютерні технології. Практикум. Ніжин: Видавництво НДПУ ім. М.Гоголя, 2003. 112 с.
14. Чміль Ю. Хорове аранжування: навчальний посібник для студентів музично-педагогічних факультетів. Київ: НПУ, 1997. С. 8–28.
15. Шпачинський О. Мистецтво хорового аранжування для народного хору. Теорія, методика, практика: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. 328 с.
16. Щербіна І. Специфіка аранжування українського пісенного фольклору для різних видів колективного співу. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*. Харків: ХДАДМ, №1,2,3/2007. С. 114–118.

Додаткова

1. Байда Л. Вокально-хорова робота у системі підготовки майбутнього вчителя музики: Навч.-метод. посібник. К.: УДПУ, 1997. 69 с.
2. Бенч-Шокало О. Український хоровий спів. К.: Редакція журналу «Український світ», 2002. 439 с.
3. Бондаренко А. І. Нотні редактори *Finale* та *Sibelius*. Досвід порівняння [Текст]: зб. наук. пр. Мистецтвознавчі записки. Київ: Мілленіум, 2006. С. 66–74.
4. Газінський В., Лозінська Т., Дабіжа К. Навчальний хор. Вінниця, 2012.
5. Газінський В., Лозінська Т., Дабіжа К. Учбовий хор. Вінниця, 2003.
6. Дворник Ю. Ф. Формування творчих якостей майбутнього вчителя музики засобами комп'ютерних технологій : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.02; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2013. 20 с.

7. Дем'янюк Н. Основи хорознавства і методики роботи з хором: навчальний посібник для студентів середніх спеціальних і вищих закладів освіти. Полтава: ПДПУ, 2004. 96 с.
8. Іванченко В. Методика аналізу структури змісту музичного твору. В зб.: Музична освіта в Україні. Сучасний стан, проблеми розвитку: Матеріали науково-практичної конференції / Академія мистецтв України; Голова ред. колегії академік І.Д. Безгін. К., 2001. С. 166-170.
9. Коломієць О.М. Хорознавство. Київ: Либідь, 2001. 45 с.
10. Костенко Л., Шумська Л. Хоровий клас: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 372 с.
11. Костенко Л., Шумська Л. Хрестоматія з хорознавства: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. 521 с.
12. Особенности обучения аранжировке для студентов-народников исполнительских специальностей [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://urokimusic.com/online-shkola-urokimusic/obuchenie-aranzhirovke-2>. Назва з екрану.
13. Останькович Д. В. Нотный редактор Sibelius 6: Учебное пособие по курсу «Компьютерная нотогрaфия» для студентов музыкальных специальностей. Астана, 2013. 52 с. Режим доступа: <https://noty-bratstvo.org/sites/default/files/Sibelius%206.pdf>.
14. Петелин Р., Петелин Ю. Музыкальный компьютер. Секреты мастерства. СПб. БХВ-Петербург, Арлит, 2001. 608с.
15. Резеткина Т. П. Використання комп'ютерних технологій на уроці музики як засіб формування педагогічної культури. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ipk.ulstu.ru/?q=node/459>. Назва з екрану.
16. Робоча програма «Аранжування» для студентів за спеціальністю 014 Середня освіта спеціалізація 014.13 Музичне мистецтво. Львів : ДНУ імені Івана Франка, 2018. 10 с.
17. Смирнова Т. Хорознавство. Харків, 2003. 47 с.

18. Солдатенко О. І. Комп'ютерні технології та гітарні аранжування в розвитку музичних здібностей учнів : навч.-метод. посіб. для вчителів та учнів шкіл естет. вихов. / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2014. 88 с.
19. Степанов В. А. Навчання майбутніх учителів музики мультимедійного аранжування: мотиваційний аспект. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. Вип. 151. В 2-х томах. Т.2. [гол ред. Носко М. О]. Чернігів: ЧНПУ, 2018. (Серія: педагогічні науки). С. 232-235.
20. Толмачов Р. В. Хорове аранжування та вільна обробка: навч. посіб. Вінниця: НОВА КНИГА, 2011. 168 с.
21. Юцевич Ю.Є. Теорія та методика формування та розвитку співацького голосу: навч.-метод. посіб. для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, учителів шкіл різного типу. К.: ІЗМН, 1998. С. 53-66, 143-149.
22. Ятло Л.П. Теорія та методика роботи з дитячим хором: навч. посіб. Умань: РВЦ «Софія», 2009. С. 120-126.

Інформаційні ресурси:

1. <http://www.tildee.com/41tZpd> Хорове аранжування
2. <https://guc.org.ua/navchal-no-metodychni-materialy-2/dystsypliny-profesiynoi-ta-praktychno/metodychni-rekomendatsii-shchodo-perevir/> Хорове аранжування “Методичні рекомендації щодо перевірки рівня знань та вмінь студентів”
3. <http://studcon.org/organizaciya-i-robota-horovogo-gurtka> Організація і робота хорового гуртка
4. <http://hor.by/methodus/bibliography/books-2/> Монографії по истории и теории хорового исполнительства
5. <https://domifa.ru/rubriki/khor/226-khorovedenie> Хороведення
6. http://lib.mdpu.org.ua/e-book/hor/index_baz_prog.htm Хорова культура України

ДЛЯ ПОДАТОК

ДЛЯ ПОДАТОК

Навчальне видання

Укладач:
Т. В. Раструба

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИВЧЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
ДИСЦИПЛІНИ «КОМП'ЮТЕРНЕ АРАНЖУВАННЯ ХОРОВИХ ТВОРІВ»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю
025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво»

Технічний редактор – І. П. Борис

Видання друкується за авторським редагуванням

Підписано до друку 15.07.20 р.
Гарнітура Computer Modern
Замовлення № 125

Формат 60x84/16
Обл.-вид. арк. 1,42
Ум. друк. арк. 2,32

Папір офсетний
Електронне видання

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3^А
(04631) 7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net
www.ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.